

Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
MANUEL CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA
της 27ης Νοεμβρίου 2018¹

Υπόθεση C-545/17

Mariusz Pawlak

κατά

Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

[αίτηση του Sąd Najwyższy
(Ανώτατου Δικαστηρίου, Πολωνία)
για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως]

«Προδικαστική παραπομπή – Ελεύθερη παροχή υπηρεσιών – Ανάπτυξη της εσωτερικής αγοράς ταχυδρομικών υπηρεσιών της Ένωσης και βελτίωση της ποιότητας της υπηρεσίας – Αποστολή δικογράφων στο πλαίσιο αστικής δίκης – Νομοθεσία κράτους μέλους προβλέπουσα δικονομικές συνέπειες μόνο σε περίπτωση αποστολών μέσω του ταχυδρομικού καταστήματος καθορισμένου φορέα παροχής ταχυδρομικών υπηρεσιών»

1. Η κατάθεση των δικογράφων των διαδίκων ενώπιον των δικαιοδοτικών οργάνων υπόκειται συνήθως σε προθεσμίες, των οποίων η παράβαση τα καθιστά εκπρόθεσμα. Το δικόγραφο πρέπει να κατατίθεται οπωσδήποτε στην έδρα του δικαστικού οργάνου το αργότερο την τελευταία ημέρα της προθεσμίας, καίτοι μερικά κράτη μέλη δέχονται ότι η παράδοση σε ταχυδρομικό κατάστημα παράγει το ίδιο αποτέλεσμα, όσον αφορά την ημερομηνία, με την κατάθεση στο εν λόγω όργανο.
2. Το παραδεκτό των ούτως αποστέλλομενων δικογράφων εξαρτάται συνήθως από την ανεπίδεκτη αμφιβολίας εμφάνιση επ' αυτών της ημερομηνίας κατά την οποία γραμματοσημάνθηκαν στον φορέα παροχής ταχυδρομικών υπηρεσιών. Σε μερικές εθνικές έννομες τάξεις απαιτείται, για τον λόγο αυτό, να αποστέλλονται τα δικόγραφα με συστημένη επιστολή, μια υπηρεσία η οποία περιλαμβάνεται στην καθολική υπηρεσία.
3. Στη διαφορά στο πλαίσιο της οποίας ανέκυψε η υπό κρίση προδικαστική παραπομπή, πολωνικό δικαστήριο έκρινε απαράδεκτη, ως εκπρόθεσμη, έφεση αποσταλείσα ταχυδρομικώς. Με αφορμή το γεγονός αυτό, γεννάται, κατ' ουσίαν, το ερώτημα αν ο εθνικός δικονομικός κανόνας στον οποίο βασίστηκε το δικαστήριο είναι συμβατός προς την οδηγία 97/67/ΕΚ² και ζητείται να ερμηνευθεί η οδηγία αυτή.

¹ Γλώσσα του πρωτοτύπου: η ισπανική.

² Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Δεκεμβρίου 1997, σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την ανάπτυξη της εσωτερικής αγοράς κοινοτικών ταχυδρομικών υπηρεσιών και τη βελτίωση της ποιότητας των παρεχομένων υπηρεσιών (ΕΕ 1998, L 15, σ. 14). Τροποποιήθηκε με την οδηγία 2008/6/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Φεβρουαρίου 2008 (ΕΕ 2008, L 52, σ. 3).

I. Νομικό πλαίσιο

A. Το δίκαιο της Ένωσης

1. Η οδηγία 97/67

4. Η αιτιολογική σκέψη 20 της οδηγίας αυτής έχει ως εξής:

«[...] τα κράτη μέλη μπορούν να έχουν έννομο συμφέρον να αναθέσουν, για λόγους δημόσιας τάξης και ασφάλειας, την εγκατάσταση γραμματοκιβωτίων με προορισμό τη συλλογή ταχυδρομικών αντικειμένων σε δημόσιο χώρο σε έναν ή περισσότερους φορείς που αυτά ορίζουν· ότι, για τους ίδιους λόγους, εναπόκειται σε αυτά ο καθορισμός του φορέα ή των φορέων που έχουν δικαίωμα να εκδίδουν γραμματόσημα τα οποία προσδιορίζουν τη χώρα προέλευσης καθώς και εκείνων που είναι αρμόδιοι για την παροχή συστημένων αποστολών στο πλαίσιο δικαστικών ή διοικητικών διαδικασιών σύμφωνα με την εθνική τους νομοθεσία [...]».

5. Το άρθρο 7 ορίζει τα εξής:

«1. Τα κράτη μέλη δεν χορηγούν ούτε διατηρούν σε ισχύ αποκλειστικά ή ειδικά δικαιώματα για την εγκαθίδρυση και την παροχή ταχυδρομικών υπηρεσιών. Τα κράτη μέλη μπορούν να χρηματοδοτούν την παροχή καθολικών υπηρεσιών σύμφωνα με ένα ή περισσότερα από τα μέσα που προβλέπονται στις παραγράφους 2, 3 και 4, ή σύμφωνα με κάθε άλλο μέσο συμβατό με τη συνθήκη.

2. Τα κράτη μέλη μπορούν να εξασφαλίζουν την παροχή καθολικών υπηρεσιών αναθέτοντας τις υπηρεσίες αυτές σύμφωνα με τους ισχύοντες κανόνες και ρυθμίσεις περί δημοσίων συμβάσεων, περιλαμβανομένων, όπως προβλέπει η οδηγία 2004/18/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 31ης Μαρτίου 2004, περί συντονισμού των διαδικασιών σύναψης δημοσίων συμβάσεων έργων, προμηθειών και υπηρεσιών ^[3], του ανταγωνιστικού διαλόγου ή των διαδικασιών που υπόκεινται σε διαπραγμάτευση, με ή χωρίς δημοσίευση προκήρυξης σύμβασης.»

6. Το άρθρο 8 ορίζει τα εξής:

«Οι διατάξεις του άρθρου 7 δεν θίγουν το δικαίωμα των κρατών μελών να οργανώνουν την τοποθέτηση γραμματοκιβωτίων σε δημόσιο χώρο, την έκδοση γραμματοσήμων και την υπηρεσία συστημένων η οποία χρησιμοποιείται στο πλαίσιο δικαστικών ή διοικητικών διαδικασιών σύμφωνα με την εθνική τους νομοθεσία.»

2. Οδηγία 2006/111/EK⁴

7. Κατά το άρθρο της 2:

«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας νοούνται ως:

[...]

³ ΕΕ 2004, L 134, σ. 114.

⁴ Οδηγία της Επιτροπής, της 16ης Νοεμβρίου 2006, για τη διαφάνεια των χρηματοοικονομικών σχέσεων μεταξύ των κρατών μελών και των δημοσίων επιχειρήσεων καθώς και για τη χρηματοοικονομική διαφάνεια εντός ορισμένων επιχειρήσεων (ΕΕ 2006, L 318, σ. 17).

- στ) “αποκλειστικά δικαιώματα”: τα δικαιώματα που χορηγούνται από κράτος μέλος σε μια επιχείρηση με νομοθετική, κανονιστική ή διοικητική πράξη που της απονέμει κατ’ αποκλειστικότητα το δικαίωμα να παρέχει μια υπηρεσία ή να αναλάβει μια δραστηριότητα εντός δεδομένης γεωγραφικής περιοχής·
- ζ) “ειδικά δικαιώματα”: τα δικαιώματα που χορηγούνται από κράτος μέλος σε περιορισμένο αριθμό επιχειρήσεων με νομοθετική, κανονιστική ή διοικητική πράξη η οποία, εντός δεδομένης γεωγραφικής περιοχής:
- i) περιορίζει σε δύο ή περισσότερες τις επιχειρήσεις στις οποίες επιτρέπεται να παρέχουν μια υπηρεσία ή να αναλάβουν μια δραστηριότητα, χωρίς να τηρούνται αντικειμενικά κριτήρια που βασίζονται στην αρχή της αναλογικότητας και δεν εισάγουν διακρίσεις, ή
- [...]
- iii) παρέχει σε οποιαδήποτε επιχείρηση ή επιχειρήσεις, με κριτήρια άλλα από εκείνα που αναφέρονται ανωτέρω, νομικά ή κανονιστικά πλεονεκτήματα που επηρεάζουν ουσιωδώς την ικανότητα οποιασδήποτε άλλης επιχείρησης να παρέχει την ίδια υπηρεσία ή να ασκεί την ίδια δραστηριότητα στην ίδια γεωγραφική περιοχή με ουσιαστικά ίσους όρους.»

B. Το πολωνικό δίκαιο

8. Το άρθρο 165, παράγραφος 2, του Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r.- Kodeks postępowania cywilnego (Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας)⁵ ορίζει τα εξής:

«Η παράδοση δικογράφου σε πολωνικό ταχυδρομικό κατάστημα καθορισμένου φορέα παροχής υπηρεσιών κατά την έννοια του νόμου [περί ταχυδρομείων] ή σε ταχυδρομικό κατάστημα φορέα παροχής καθολικής ταχυδρομικής υπηρεσίας σε άλλο κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης επέχει θέση καταθέσεως ενώπιον δικαστηρίου.»

9. Το άρθρο 3, σημείο 13, του νόμου περί ταχυδρομείων προβλέπει ότι ο «καθορισμένος φορέας παροχής υπηρεσιών» είναι ο φορέας παροχής ταχυδρομικών υπηρεσιών στον οποίον «έχει ανατεθεί» η παροχή καθολικής υπηρεσίας. Αντιθέτως, οι λοιποί φορείς παροχής υπηρεσιών «δύνανται» (αλλά δεν «υποχρεούνται») να παρέχουν ταχυδρομικές υπηρεσίες στον τομέα που επιλέγουν.

10. Με απόφαση του Prezesa Urzędu Komunikacji Elektronicznej (προέδρου του Οργανισμού Ηλεκτρονικών Επικοινωνιών) της 30ής Ιουνίου 2015, η Poczta Polska S.A. έχει, για διάστημα δέκα ετών, την ιδιότητα του καθορισμένου φορέα παροχής της καθολικής ταχυδρομικής υπηρεσίας.

⁵ Dz.U. nr 43, poz.296, όπως τροποποιήθηκε (Dz.U 2016, poz.1822) (στο εξής: κpc). Κατά τη διάταξη περί παραπομπής, η τρέχουσα διατύπωση του άρθρου 165, παράγραφος 2, του κpc τέθηκε σε ισχύ στις 17 Αυγούστου 2013, σύμφωνα με το άρθρο 1, σημείο 1, του Ustawa z dnia 13 czerwca 2013 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego (νόμου της 13ης Ιουνίου 2013, περί τροποποίησης του κpc· Dz.U.2013 r., poz.880). Η παραπομπή, στη διάταξη αυτή, στην έννοια του «καθορισμένου φορέα παροχής ταχυδρομικών υπηρεσιών» εισήχθη την 1η Ιανουαρίου 2013, σύμφωνα με τον Ustawa z dnia 23 listopada 2012 r.- Prawo pocztowe (νόμο περί ταχυδρομείων της 23ης Νοεμβρίου 2012· Dz.U.2012 poz.1529· στο εξής: νόμος περί ταχυδρομείων).

II. Το ιστορικό της διαφοράς και τα προδικαστικά ερωτήματα

11. Ο Mariusz Pawlak, εργαζόμενος στον κλάδο της γεωργίας, υπήρξε θύμα εργατικού ατυχήματος για το οποίο υπέβαλε αίτηση αποζημίωσης στο Kasay Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (ταμείο κοινωνικής ασφάλισης γεωργών· στο εξής: KRUS). Μη ικανοποιημένος από την απάντηση που έλαβε, ο M. Pawlak προσέβαλε την απόφαση του προέδρου του KRUS ενώπιον του Sad Rejonowy w Poznan-Grundwald (περιφερειακού δικαστηρίου Poznan-Grundwald, Πολωνία), το οποίο δικαίωσε τον προσφεύγοντα.

12. Ο πρόεδρος του KRUS άσκησε έφεση κατά της πρωτόδικης αποφάσεως ενώπιον του Sad Okregowy w Poznaniu (εφετείου Poznan, Πολωνία), αλλά το δικαστήριο αυτό έκρινε अपαράδεκτη, ως εκπρόθεσμη, την έφεση, επειδή αυτή περιήλθε στο εν λόγω δικαστήριο στις 22 Ιουνίου 2016, ενώ η σχετική προθεσμία έληγε στις 20 Ιουνίου 2016.

13. Κατά το εφετείο, η περίπτωση ότι στη σφραγίδα επί του ταχυδρομικού αντικειμένου, το οποίο κατατέθηκε σε φορέα παροχής υπηρεσιών (In Post S.A.) διαφορετικό από τον καθορισμένο φορέα παροχής υπηρεσιών, εμφανίζεται ως ημερομηνία η 20ή Ιουνίου 2016, τελευταία ημέρα της προθεσμίας ασκήσεως εφέσεως, είναι αλυσιτελής. Κατά το άρθρο 165, παράγραφος 2, του κpc, επέχει θέση καταθέσεως ενώπιον δικαστηρίου μόνον η κατάθεση η οποία πραγματοποιείται μέσω του καθορισμένου φορέα παροχής υπηρεσιών, έστω και αν πραγματοποιείται με απλό ταχυδρομείο.

14. Ο πρόεδρος του KRUS κατέθεσε ενώπιον του Sad Najwyższy (Ανώτατου Δικαστηρίου, Πολωνία) αίτηση αναρέσεως της αποφάσεως του εφετείου. Με αυτή πρόβαλε ειδικότερα παράβαση του άρθρου 165, παράγραφος 2, του κpc, υποστηρίζοντας ότι το δικόγραφο του είχε κατατεθεί εμπροθέσμως, δεδομένου ότι είναι έγκυρη η παράδοση στο ταχυδρομικό κατάστημα φορέα παροχής ταχυδρομικών υπηρεσιών διαφορετικού από τον καθορισμένο φορέα παροχής ταχυδρομικών υπηρεσιών.

15. Το Sad Najwyższy (Ανώτατο Δικαστήριο), δικάζοντας με την *τακτική* σύνθεση, διαπίστωσε ότι η νομολογία του σχετικά με το άρθρο 165, παράγραφος 2, του κpc δεν είναι ομοιόμορφη και ότι γεννώνται αμφιβολίες ιδίως όσον αφορά τη συμβατότητά της με το δίκαιο της Ένωσης. Για τον λόγο αυτό, υπέβαλε το νομικό ζήτημα στην κρίση της *διευρυμένης* συνθέσεως, η οποία αποφάσισε να υποβάλει στο Δικαστήριο τα τρία προδικαστικά ερωτήματα που εκτίθενται κατωτέρω.

16. Από τη διάταξη περί παραπομπής προκύπτει η διχοστασία μεταξύ δύο αντίθετων απόψεων όσον αφορά τα έννομα αποτελέσματα της καταθέσεως δικογράφου στο πολωνικό κατάστημα φορέα παροχής ταχυδρομικών υπηρεσιών διαφορετικού από τον καθορισμένο φορέα παροχής υπηρεσιών: α) κατά την κρατούσα άποψη, το δικόγραφο που κατατίθεται υπό τέτοιες συνθήκες, εάν περιέλθει στο δικαιοδοτικό όργανο μετά την παρέλευση της προθεσμίας για την πραγματοποίηση διαδικαστικής πράξεως, είναι εκπρόθεσμο· και β) κατά τη μειοψηφούσα άποψη, η εμπρόθεσμη κατάθεση του δικογράφου σε πολωνικό ταχυδρομικό κατάστημα παράγει τα ίδια έννομα αποτελέσματα (ήτοι, επέχει θέση καταθέσεως ενώπιον του δικαιοδοτικού οργάνου) ανεξάρτητα από το αν πρόκειται για ταχυδρομικό κατάστημα του καθορισμένου φορέα παροχής υπηρεσιών ή οποιουδήποτε άλλου φορέα παροχής ταχυδρομικών υπηρεσιών.

17. Κατά το αιτούν δικαστήριο:

- Η πρώτη νομολογιακή γραμμή δεν λαμβάνει υπόψη το πλαίσιο του δικαίου της Ένωσης, όταν εκτιμά ότι το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 97/67 δεν περιλαμβάνει τη σχετική με το άρθρο 165, παράγραφος 2, του κpc ρύθμιση⁶.
- Αντιθέτως, η δεύτερη (μειοψηφούσα) νομολογιακή γραμμή τάσσεται υπέρ μιας σύμφωνης προς το δίκαιο της Ένωσης ερμηνείας, καίτοι οι αποφάσεις⁷ στις οποίες διαμορφώθηκε δεν περιέχουν σαφή επιχειρηματολογία σχετικά με την εμβέλεια του άρθρου 7, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, της οδηγίας 97/67 ούτε σχετικά με τον τρόπο προσαρμογής της εφαρμογής του άρθρου 165, παράγραφος 2, του κpc στο δίκαιο της Ένωσης.

18. Λαμβανομένων υπόψη των αμφιβολιών αυτών, το Sąd Najwyższy (Ανώτατο Δικαστήριο) αποφάσισε να απευθύνει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

- «1) Έχει το άρθρο 7, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, σε συνδυασμό με το άρθρο 8 της οδηγίας 97/67/ΕΚ [...], την έννοια ότι χορηγείται ειδικό δικαίωμα με τη ρύθμιση εθνικού δικονομικού κανόνα, όπως αυτή του άρθρου 165, παράγραφος 2, του νόμου της 17ης Νοεμβρίου 1964, [κpc], βάσει της οποίας μόνον η παράδοση δικογράφου σε εθνικό ταχυδρομικό κατάστημα ενός καθορισμένου φορέα παροχής υπηρεσιών, ήτοι ενός φορέα υποχρεωμένου να παρέχει καθολική υπηρεσία, επέχει θέση καταθέσεως του εν λόγω εγγράφου σε δικαστήριο, αλλά όχι και η παράδοση δικογράφου σε εθνικό ταχυδρομικό κατάστημα άλλου φορέα παροχής καθολικής ταχυδρομικής υπηρεσίας ο οποίος δεν είναι καθορισμένος;
- 2) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα: Έχει το άρθρο 7, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, της οδηγίας 97/67/ΕΚ σε συνδυασμό με το άρθρο 4, παράγραφος 3, ΣΕΕ, εφαρμοζομένων επίσης των αρχών που απορρέουν από την απόφαση του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 21ης Ιουνίου 2007 στην υπόθεση Jonkmann (C-231/06 έως C-233/06, EU:C:2007:373), την έννοια ότι τα πλεονεκτήματα που απορρέουν για τον καθορισμένο φορέα παροχής υπηρεσιών από ειδικό δικαίωμα που του χορηγείται κατά παράβαση του άρθρου 7, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, της οδηγίας 97/67/ΕΚ πρέπει να επεκταθούν και στους λοιπούς φορείς παροχής ταχυδρομικών υπηρεσιών, ούτως ώστε η παράδοση δικογράφου σε εθνικό ταχυδρομικό κατάστημα άλλου φορέα παροχής καθολικής ταχυδρομικής υπηρεσίας ο οποίος δεν είναι καθορισμένος φορέας παροχής υπηρεσιών να θεωρείται ότι επέχει θέση καταθέσεως του εν λόγω εγγράφου σε δικαστήριο;
- 3) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο δεύτερο ερώτημα: Έχει το άρθρο 7, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, της οδηγίας 97/67/ΕΚ σε συνδυασμό με το άρθρο 4, παράγραφος 3, ΣΕΕ την έννοια ότι διάδικος, ο οποίος είναι προέκταση κράτους μέλους, δύναται να προβάλλει την αντίθεση εθνικής διατάξεως, όπως το άρθρο 165, παράγραφος 2, του κpc, προς το άρθρο 7, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, της οδηγίας 97/67/ΕΚ;»

6 Κατά τη διάταξη περί παραπομπής, η νομολογία του Naczelny Sąd Administracyjny (Ανώτατου Διοικητικού Δικαστηρίου, Πολωνία) σε σχέση με το άρθρο 83, παράγραφος 3, του νόμου της 30ής Αυγούστου 2002, περί εγκρίσεως του Ustawa z dnia 30 sierpnia 2002 r.- Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi: jednolity tekst (κώδικα διοικητικής δικονομίας: Dz.U. z 2016 r., poz.718 ze zm), του οποίου το περιεχόμενο αντιστοιχεί σε εκείνο του άρθρου 165, παράγραφος 2, του κpc, συμπίπτει με την κρατούσα στην αστική νομολογία άποψη. Συναφώς, το αιτούν δικαστήριο παραθέτει την απόφαση της 19ης Οκτωβρίου 2015 (I OPS 1/15), η οποία περιλαμβάνει, εντούτοις, μειοψηφούσα γνώμη τασσόμενη υπέρ της συνεκτιμήσεως του δικαίου της Ένωσης.

7 Στις αποφάσεις της 23ης Οκτωβρίου 2015 (V CZ 40/15), της 17ης Μαρτίου 2016 (V CZ 7/16) και της 6ης Ιουλίου 2016 (II PZ 14/16) προβάλλεται η άποψη ότι η εθνική διάταξη αντιβαίνει στο άρθρο 7, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, της οδηγίας 97/67, καθόσον διατηρούσε προνόμια τα οποία εγγυώντο πρόσθετα έσοδα στον καθορισμένο φορέα παροχής υπηρεσιών. Σε άλλη απόφαση, της 16ης Νοεμβρίου 2016 (III PZP 5/16), επισημάνθηκε ότι υπήρχαν σοβαρές αμφιβολίες σχετικά με τη συμβατότητα της εν λόγω διατάξεως προς το δίκαιο της Ένωσης και υποστηρίχθηκε ότι ήταν αναγκαία η παρέμβαση του νομοθέτη.

III. Η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου

19. Η διάταξη περί παραπομπής περιήλθε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 18 Σεπτεμβρίου 2017.

20. Γραπτές παρατηρήσεις κατέθεσαν η Πολωνική Κυβέρνηση και η Επιτροπή, εκπρόσωποι των οποίων παρέστησαν στην επ' ακροατηρίου συζήτηση, η οποία διεξήχθη στις 18 Σεπτεμβρίου 2018.

IV. Νομική ανάλυση

A. Πρώτο προδικαστικό ερώτημα: ερμηνεία του άρθρου 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 97/67

1. Οι παρατηρήσεις των μετεχόντων στη διαδικασία

21. Η Πολωνική Κυβέρνηση εκτιμά ότι διάταξη όπως αυτή του άρθρου 165, παράγραφος 2, του κpc δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 97/67, αλλά στους κανόνες δικονομικού δικαίου, των οποίων την εναρμόνιση δεν επιδιώκει η οδηγία.

22. Υπ' αυτή την έννοια, η Πολωνική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η οδηγία 97/67 εκδόθηκε βάσει του άρθρου 95 ΣΛΕΕ, αντικείμενο του οποίου είναι η ενιαία αγορά. Αντιθέτως, η εναρμόνιση δικονομικών κανόνων θα απαιτούσε ως νομική βάση το άρθρο 81 ΣΛΕΕ. Επιπλέον, στο άρθρο 1 της οδηγίας 97/67, σχετικά με το πεδίο εφαρμογής της, απαριθμούνται όλοι οι τομείς που εναρμονίζει η οδηγία, στους οποίους δεν περιλαμβάνονται οι σχετικοί με την πολιτική δικονομία⁸.

23. Καίτοι αναγνωρίζει ότι η εθνική νομοθεσία μπορεί να επηρεάζει το οικονομικό πλαίσιο εντός του οποίου δραστηριοποιούνται οι φορείς παροχής ταχυδρομικών υπηρεσιών, εντούτοις η Πολωνική Κυβέρνηση εκτιμά ότι στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 97/67 δεν εμπίπτει ούτε αυτό το είδος συνεπειών. Αυτό φαίνεται να επιβεβαιώνεται από το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 97/67, καθόσον απαγορεύει τη χορήγηση ή τη διατήρηση ειδικών δικαιωμάτων «για την εγκαθίδρυση και την παροχή ταχυδρομικών υπηρεσιών». Αντίθετη ερμηνεία θα ήταν παράδοξη, δεδομένου ότι ούτε ο κανονισμός (ΕΚ) 1393/2007⁹ ρυθμίζει τις συνέπειες της καταθέσεως δικογράφων¹⁰.

24. Επικουρικώς, η Πολωνική Κυβέρνηση επισημαίνει ότι, εν πάση περιπτώσει, το άρθρο 165, παράγραφος 2, του κpc δεν χορηγεί κανένα «ειδικό δικαίωμα» κατά την έννοια του άρθρου 7, παράγραφος 1, και του άρθρου 8 της οδηγίας 97/67, όρος ο οποίος πρέπει να ερμηνεύεται λαμβανομένου υπόψη του άρθρου 4, παράγραφος 2. Η Πολωνική Κυβέρνηση επισημαίνει τη διαφορετική κατάσταση στην οποία ευρίσκονται, αφενός, ο φορέας παροχής της καθολικής υπηρεσίας και, αφετέρου, οι λοιποί φορείς παροχής υπηρεσιών, η οποία αποτυπώνεται τόσο στο είδος των υποχρεώσεων που υπέχουν όσο και στον τρόπο χρηματοδοτήσεώς τους. Το γεγονός ότι, δυνάμει της παραχωρήσεως δημόσιας υπηρεσίας, παρέχονται συγκεκριμένα δικαιώματα στον καθορισμένο φορέα παροχής υπηρεσιών δεν σημαίνει ότι αυτά είναι πάντοτε ειδικά δικαιώματα.

⁸ Σημεία 10 και 11 των γραπτών παρατηρήσεών της.

⁹ Κανονισμός Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Νοεμβρίου 2007, περί επιδόσεως και κοινοποίησεως στα κράτη μέλη δικαστικών και εξωδίκων πράξεων σε αστικές ή εμπορικές υποθέσεις (επίδοση ή κοινοποίηση πράξεων) και κατάργησης του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1348/2000 του Συμβουλίου (ΕΕ 2007, L 324, σ. 79).

¹⁰ Σημεία 16 έως 18 των γραπτών παρατηρήσεών της.

25. Κατά την Πολωνική Κυβέρνηση, δεν ασκεί επιρροή, εν προκειμένω, η νομολογία του Δικαστηρίου στην απόφαση SOA Nazionale Costruttori¹¹, δεδομένου ότι το άρθρο 8 της οδηγίας 97/67 αποκλείει το ενδεχόμενο να συνιστούν οι υπηρεσίες συστημένων ειδικό δικαίωμα. Πρόκειται, επομένως, για δικαίωμα το οποίο συνδέεται με την παροχή της καθολικής υπηρεσίας.

26. Επιπλέον, η Πολωνική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι, στο πλαίσιο έρευνας σχετικά με ενδεχόμενη κρατική ενίσχυση όσον αφορά αντιστάθμιση χορηγηθείσα στην Poczta Polska για την παροχή της καθολικής υπηρεσίας από το 2013 έως το 2015, η Επιτροπή επικύρωσε ήδη την επίμαχη εθνική διάταξη.¹²

27. Όσον αφορά τα «ειδικά δικαιώματα», η Επιτροπή επισημαίνει ότι, κατά τη νομολογία, η ύπαρξη τους προϋποθέτει: α) κρατική πράξη· β) τη χορήγηση πλεονεκτήματος σε μία ή περισσότερες επιχειρήσεις· και γ) τον ουσιώδη επηρεασμό της ικανότητας των λοιπών φορέων παροχής υπηρεσιών να ασκήσουν την οικονομική τους δραστηριότητα υπό παρόμοιες συνθήκες¹³. Η Επιτροπή εκτιμά ότι οι παράγοντες αυτοί πρέπει να ληφθούν υπόψη και υποστηρίζει ότι το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 97/67 καταλαμβάνει κάθε νομική πράξη που χορηγεί τέτοια πλεονεκτήματα. Ομοίως, η Επιτροπή υπενθυμίζει ότι ο κανόνας αυτός σηματοδοτεί αλλαγή παραδείγματος στον τομέα των ταχυδρομικών υπηρεσιών, δεδομένου ότι συνιστά το τελευταίο στάδιο του ανοίγματος της αγοράς ταχυδρομικών υπηρεσιών με την κατάργηση όλων των ισχυόντων ειδικών δικαιωμάτων και λοιπών εμποδίων στην ελεύθερη παροχή τέτοιων υπηρεσιών¹⁴.

28. Ως εκ τούτου, κατά την Επιτροπή, τα χαρακτηριστικά του άρθρου 165, παράγραφος 2, του κpc ασκούν σημαντική επίδραση στη δραστηριότητα των υπηρεσιών αποστολής δικογράφων στα εθνικά δικαστήρια, καθώς έχουν αντίκτυπο στις συνθήκες υπό τις οποίες οι λοιποί φορείς παροχής ταχυδρομικών υπηρεσιών παρέχουν τις υπηρεσίες αυτές.

29. Η Επιτροπή συμφωνεί με το αιτούν δικαστήριο ότι το άρθρο 8 της οδηγίας 97/67 δεν επιτρέπει να ανατίθεται κατ' αποκλειστικότητα η αποστολή δικογράφων σε έναν και μόνο φορέα παροχής υπηρεσιών, αλλά επιτρέπει στα κράτη μέλη να επιβάλλουν να πραγματοποιείται η αποστολή αυτή μέσω συστημένης επιστολής. Συναφώς, επισημαίνει ότι το άρθρο 165, παράγραφος 2, του κpc δεν περιορίζεται στα συστημένα και ότι στη διάταξη περί παραπομπής δεν διευκρινίζεται ότι η ρύθμιση αυτή βασίζεται σε λόγους δημόσιας τάξεως και ασφάλειας, όπως επιτάσσει η αιτιολογική σκέψη 20 της οδηγίας 97/67.

2. Νομική ανάλυση

α) Ο όρος «ειδικό δικαίωμα» κατά την έννοια του άρθρου 7, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος

30. Με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί αν συνιστά ειδικό δικαίωμα, κατά την έννοια του άρθρου 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 97/67, το καθεστώς καταθέσεως δικογράφων το οποίο το άρθρο 165, παράγραφος 2, του κpc αναγνωρίζει μόνο στον καθορισμένο φορέα παροχής υπηρεσιών¹⁵.

¹¹ Απόφαση της 12ης Δεκεμβρίου 2013 (C-327/12, EU:C:2013:827).

¹² Απόφαση C(2015) 8236 της Επιτροπής, της 26ης Νοεμβρίου 2015: Κρατική ενίσχυση SA.38869 (2014/N) – Πολωνία «Αντιστάθμιση χορηγηθείσα στην Poczta Polska για το καθαρό κόστος το οποίο προέκυψε από την υποχρέωση παροχής καθολικής υπηρεσίας την οποία ανέλαβε κατά τα έτη 2013-2015» (στο εξής: απόφαση του 2015), ιδίως αιτιολογικές σκέψεις 53 και 72. Κατά της αποφάσεως του 2015 εκκρεμεί επί του παρόντος προσφυγή ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (υποθέσεις T-282/16 και T-283/16).

¹³ Παραπέμπει στην απόφαση της 12ης Δεκεμβρίου 2013, SOA Nazionale Costruttori (C-327/12, EU:C:2013:827, σκέψη 42), καθώς και στις σχετικές προτάσεις του γενικού εισαγγελέα P. Cruz Villalón (EU:C:2013:530, σημεία 32 και 33), και στις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα F. G. Jacobs στην υπόθεση Ambulanz Glöckner (C-475/99 P, EU/C/2001:284, σημείο 86).

¹⁴ Παραθέτει την απόφαση της 16ης Νοεμβρίου 2016, DHL Express (Αυστρία) (C-2/15, EU:C:2016:880, σκέψη 20), και τις σχετικές προτάσεις του γενικού εισαγγελέα P. Mengozzi (EU:C:2016:168, σημείο 42).

¹⁵ Το αιτούν δικαστήριο δεν υποβάλλει ερώτημα σχετικά με την ενδεχόμενη υπαγωγή του εθνικού κανόνα στην κατηγορία των αποκλειστικών δικαιωμάτων.

31. Το άρθρο 7, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, της οδηγίας 97/67 περιέχει σαφή και ρητή απαγόρευση διατηρήσεως ή χορηγήσεως ειδικών ή αποκλειστικών δικαιωμάτων για την εγκαθίδρυση και την παροχή ταχυδρομικών υπηρεσιών. Εντούτοις, ούτε η διάταξη αυτή ούτε οποιαδήποτε άλλη διάταξη της ίδιας οδηγίας ορίζει τις έννοιες «ειδικά δικαιώματα» ή «αποκλειστικά δικαιώματα», με αποτέλεσμα η ερμηνεία τους να καθίσταται δυσχερής.

32. Εντούτοις, από συστηματική άποψη, επιβάλλεται η επισήμανση ότι η απαγόρευση αυτή αναπαράγει σχεδόν επί λέξει αυτήν του άρθρου 106, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ σχετικά με τις δημόσιες επιχειρήσεις και τις επιχειρήσεις που απολαύουν τέτοιου είδους δικαιωμάτων, καίτοι προσαρμοσμένη στο πλαίσιο του τομέα των ταχυδρομικών υπηρεσιών, του οποίου τη ρύθμιση επιδιώκει η οδηγία 97/67. Πράγματι, είναι επίσης παρόμοια με τον ορισμό που περιέχεται στην ανακοίνωση σχετικά με τις ταχυδρομικές υπηρεσίες¹⁶.

33. Λόγω των ομοιοτήτων αυτών και επειδή νομική βάση της είναι το άρθρο 106, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ, το οποίο εξουσιοδοτεί την Επιτροπή να απευθύνει οδηγίες στα κράτη μέλη στο πλαίσιο της μέριμνας για την εφαρμογή του άρθρου 106 ΣΛΕΕ στο σύνολό του, μπορεί να γίνει δεκτός ο ορισμός των ειδικών και των αποκλειστικών δικαιωμάτων ο οποίος παρέχεται στο άρθρο 2, στοιχείο στ', και στο άρθρο 2, στοιχείο ζ', σημείο iii, της οδηγίας 2006/111. Επιπλέον, η Poczta Polska είναι επιχείρηση η οποία ανήκει εξ ολοκλήρου στο δημόσιο¹⁷.

34. Ασφαλώς, υπάρχουν και άλλες εναλλακτικές για την εξακρίβωση της εννοίας των επίμαχων όρων σε νομοθετικά κείμενα τα οποία εμφανίζουν κάποια ομοιότητα με την οδηγία 97/67, καθόσον αφορούν την ελευθέρωση συγκεκριμένων τομέων¹⁸. Εντούτοις, λαμβανομένου υπόψη του εγκάρσιου χαρακτήρα της οδηγίας 2006/111, εκτιμώ ότι αυτή είναι η πλέον κατάλληλη για τον σκοπό που επιδιώκεται εν προκειμένω. Κατά τα λοιπά, το γράμμα των λοιπών νομοθετικών ρυθμίσεων δεν διαφέρει ουσιωδώς από εκείνο της οδηγίας 2006/111.

35. Βάσει των ανωτέρω παραδοχών, φρονώ ότι στην υπό κρίση υπόθεση τυγχάνει εφαρμογής η κατηγορία των «ειδικών ή αποκλειστικών δικαιωμάτων» του άρθρου 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 97/67, σε συνδυασμό με το άρθρο 2, στοιχεία στ' και ζ', της οδηγίας 2006/111. Στο συμπέρασμα αυτό με οδηγούν διάφοροι λόγοι.

36. Πρώτον, πρόκειται για *νομίμως χορηγηθέν πλεονέκτημα*, καθόσον:

- προβλέπεται σε διάταξη του κpc, κώδικα με ισχύ τυπικού νόμου·

¹⁶ Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού στον ταχυδρομικό τομέα και σχετικά με την εκτίμηση ορισμένων κρατικών μέτρων στον τομέα των ταχυδρομικών υπηρεσιών (98/C 39/02) (ΕΕ 1998, C 39, σ. 2· στο εξής: ανακοίνωση σχετικά με τις ταχυδρομικές υπηρεσίες).

¹⁷ Αιτιολογική σκέψη 3 της αποφάσεως του 2015.

¹⁸ Ήτοι: στο άρθρο 1, σημείο 6, στοιχείο β', της οδηγίας 2002/77/ΕΚ της Επιτροπής, της 16ης Σεπτεμβρίου 2002, σχετικά με τον ανταγωνισμό στις αγορές δικτύων και υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών (ΕΕ 2002, L 249, σ. 21)· στο άρθρο 1, σημείο 4, της οδηγίας 2008/63/ΕΚ της Επιτροπής, της 20ής Ιουνίου 2008, σχετικά με τον ανταγωνισμό στις αγορές εξοπλισμού τηλεπικοινωνιακών τερματικών (ΕΕ 2008, L 162, σ. 20)· και στο άρθρο 4, παράγραφος 3, της οδηγίας 2014/25/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Φεβρουαρίου 2014, σχετικά με τις προμήθειες φορέων που δραστηριοποιούνται στους τομείς του ύδατος, της ενέργειας, των μεταφορών και των ταχυδρομικών υπηρεσιών και την κατάργηση της οδηγίας 2004/17/ΕΚ (ΕΕ 2014, L 94, σ. 243).

– συγκεκριμενοποιείται σε προνόμιο που αναγνωρίζεται στον καθορισμένο φορέα παροχής υπηρεσιών (Poczta Polska), του οποίου τις υπηρεσίες θα προτιμούν οι αποστολείς των δικογράφων, ακριβώς λόγω του τεκμηρίου εμπρόθεσμης αποστολής τους και του γεγονότος ότι έχει η απόδειξη καταθέσεώς τους στο ταχυδρομικό κατάστημα έχει ισχύ επίσημου εγγράφου¹⁹. Οι λοιποί φορείς παροχής υπηρεσιών δεν απολαύουν του προνομίου αυτού²⁰.

37. Δεύτερον, το δικαίωμα παραλαβής και αποστολής δικογράφων με το προνόμιο ότι η κατάθεσή τους στον καθορισμένο φορέα παροχής υπηρεσιών επέχει θέση παραδόσεως στην έδρα του δικαστικού οργάνου (σε αυτό συνίσταται, τελικώς, το πλεονέκτημα) παρέχεται σε μία και μόνη δημόσια επιχείρηση υπό καθεστώς *αποκλειστικότητας*.

38. Τρίτον, το πλεονέκτημα συνεπάγεται αυξημένα έσοδα για τον καθορισμένο φορέα παροχής υπηρεσιών τα οποία, σε διαφορετική περίπτωση, θα κατανέμονταν επίσης στους λοιπούς φορείς παροχής ταχυδρομικών υπηρεσιών²¹. Επομένως, επηρεάζει την ικανότητα κάθε άλλης επιχειρήσεως να παράσχει την ίδια υπηρεσία ή να ασκήσει την ίδια δραστηριότητα²² υπό παρόμοιες συνθήκες. Η ομοιότητα παύει να υφίσταται από τη στιγμή που κανένας ανταγωνιστής δεν μπορεί να εγγραφεί ότι δικόγραφο το οποίο του παραδίδεται κατά τις τελευταίες ημέρες καθοριζόμενης (ως είθισται) από τον νόμο προθεσμίας θα περιέλθει στο δικαστήριο στο οποίο απευθύνεται πριν την τελευταία ημέρα της προθεσμίας αυτής.

39. Τέταρτον, η χορήγηση του πλεονεκτήματος, καθεαυτή, δεν πραγματοποιείται μέσω διαγωνισμού ή με άλλο παρεμφερή τρόπο, κατά τους κανόνες περί δημόσιων συμβάσεων της Ένωσης²³. Ασφαλώς, όπως εξέθεσε η Πολωνική Κυβέρνηση, η επιλογή του καθορισμένου φορέα παροχής ταχυδρομικών υπηρεσιών για την παροχή της καθολικής υπηρεσίας πραγματοποιείται μέσω διαγωνισμού μεταξύ των επιχειρήσεων του κλάδου²⁴ σύμφωνα με εσωτερικούς κανόνες που τηρούν τις αρχές της αντικειμενικότητας, της αναλογικότητας, της απαγορεύσεως των διακρίσεων και της διαφάνειας. Εντούτοις, από τη γραπτή απάντηση της Πολωνικής Κυβερνήσεως σε ερώτηση του Δικαστηρίου συνάγεται ότι ούτε τα κριτήρια επιλογής ούτε τα κριτήρια αναθέσεως αφορούν την αξιοπιστία των συστημένων αποστολών, πέραν της υποχρεώσεως παραδόσεως στον αποστολέα αποδείξεως της ταχυδρομικής αποστολής²⁵, κριτήριο στο οποίο δεν κάνουν μνεία τα δικόγραφα.

40. Επομένως, το επίμαχο πλεονέκτημα δεν είναι σύμφυτο με την ανάθεση της καθολικής υπηρεσίας, αλλά χορηγείται μέσω του άρθρου 165, παράγραφος 2, του κrc, άπαξ ορισθεί ο καθορισμένος φορέας παροχής υπηρεσιών.

19 Αυτό επιβεβαιώνει η Πολωνική Κυβέρνηση απαντώντας στο αίτημα παροχής πληροφοριών που της απηύθυνε το Δικαστήριο: «βάσει του άρθρου 17 του [νόμου περί ταχυδρομείων], η απόδειξη καταθέσεως συστημένης επιστολής [...], η οποία αποστέλλεται από ταχυδρομικό κατάστημα του καθορισμένου φορέα παροχής υπηρεσιών, έχει ισχύ επίσημου εγγράφου».

20 Βλ. αιτιολογική σκέψη 53 της αποφάσεως του 2015: «Granting official power only to confirmations issued by the USP is not only intended to guarantee certainty of postal operations in terms of registered letters, but also means that a delivery made within a legally prescribed time limit may affect the recipient's legal situation. The indirect benefits on account of the official power of postal stamp become apparent when the sender of a registered item chooses the services of PP because of this aspect, while (s)he would choose another operator if all operators had this right. The benefit is estimated on the basis of market research for individual and institutional clients [...]».

21 Στην απόφαση του 2015 (σημείο 72) τα έσοδα αυτά προσδιορίζονται σε x εκατομμύρια ευρώ, ποσό το οποίο διαγράφηκε στο δημοσιευμένο κείμενο για λόγους εμπιστευτικότητας.

22 Αφήνω κατά μέρος το στοιχείο που αφορά την «ίδια γεωγραφική περιοχή», το οποίο δεν ασκεί επιρροή εν προκειμένω, δεδομένου ότι η υπηρεσία ή δραστηριότητα αφορά το σύνολο της εθνικής επικράτειας.

23 Οδηγία 2014/25.

24 Εφόσον πληρούν τις προϋποθέσεις που προβλέπονται στο άρθρο 71, παράγραφοι 2 και 3, του νόμου περί ταχυδρομείων.

25 Κατά τη γραπτή απάντηση της Πολωνικής Κυβερνήσεως, αυτό ορίζει το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο f, του rozporządzenie Ministra Administracji i Cyfryzacji z dnia 25 listopada 2013 r. w sprawie konkursu na operatora pocztowego wyznaczonego do świadczenia usług powszechnych (κανονισμού του υπουργού διοικήσεως και ψηφιοποίησεως, της 25ης Νοεμβρίου 2013, περί προκηρύξεως διαγωνισμού για την επιλογή του καθορισμένου φορέα παροχής ταχυδρομικών υπηρεσιών για την παροχή της καθολικής υπηρεσίας) (Dz.U.2013, poz.1466· κανονισμός MAiC).

41. Όπως διευκρινίζεται εν συνεχεία σε σχέση με την εφαρμογή του άρθρου 8 της οδηγίας 97/67, για την απάντηση που πρόκειται να δώσει το Δικαστήριο στο προδικαστικό ερώτημα, δεν ασκεί επιρροή αν το πλεονέκτημα που χορηγείται κατ' αυτόν τον τρόπο χαρακτηρίζεται *αποκλειστικό* δικαίωμα (υπέρ μίας και μόνον επιχειρήσεως) ή *ειδικό* δικαίωμα. Αυτό που έχει σημασία, σε οποιαδήποτε από τις δύο περιπτώσεις, είναι η σχέση με την προβλεπόμενη στο άρθρο 8 εξαίρεση.

β) Η εξαίρεση από την απαγόρευση χορηγήσεως ειδικών δικαιωμάτων: το άρθρο 8 της οδηγίας 97/67

1) Σχέση μεταξύ του άρθρου 7 και του άρθρου 8 της οδηγίας 97/67

42. Από την εισαγωγική φράση του άρθρου 8 της οδηγίας 97/67 προκύπτει ότι οι δύο διατάξεις τελούν σε σχέση αρχής/εξαιρέσεως. Η φράση «[ο]ι διατάξεις του άρθρου 7 *δεν θίγουν* [26] το δικαίωμα των κρατών μελών [...]»²⁷ είναι αρκούντως εύγλωττη από την άποψη αυτή.

43. Καίτοι δεν αμφισβητείται ότι το Δικαστήριο επιβάλλει τη συσταλτική ερμηνεία των κανόνων που περιέχουν εξαίρεση²⁸, η προσεκτική εξέταση των νομοπαρασκευαστικών εργασιών σε σχέση με τα άρθρα 7 και 8 θα εμποδίσει την εξαγωγή βεβιασμένων συμπερασμάτων σχετικά με την εμβέλεια του περιθωρίου ρυθμίσεως που παραχωρείται στα κράτη μέλη με το άρθρο 8.

2) Γένεση και εξέλιξη των δύο διατάξεων

44. Από την ερμηνεία των προπαρασκευαστικών πράξεων συνάγεται ότι οι δύο διατάξεις τελούσαν εξ αρχής σε σχέση αρχής/εξαιρέσεως²⁹. Συγκεκριμένα, στην πρόταση οδηγίας, το νυν άρθρο 7 προέβλεπε σειρά τμημάτων της αγοράς ταχυδρομικών υπηρεσιών τα οποία τα κράτη μέλη μπορούσαν να περιλάβουν στην καθολική υπηρεσία και τα οποία ανατίθεντο κατ' αποκλειστικά στον φορέα παροχής της καθολικής υπηρεσίας (γενικά, η συλλογή, η μεταφορά, η διαλογή και η διανομή αντικειμένων αλληλογραφίας βάρους έως 350 γραμμαρίων). Αυτή η κατ' αποκλειστικότητα ανάθεση δικαιολογούνταν από την αναγκαιότητα να καταστεί εφικτή η λειτουργία της καθολικής υπηρεσίας υπό συνθήκες οικονομικής ισορροπίας³⁰.

45. Οι εκτιμήσεις αυτές μεταφέρθηκαν χωρίς αξιοσημείωτες διαφοροποιήσεις στο τελικό κείμενο του άρθρου 7 και της αιτιολογικής σκέψεως 16 της οδηγίας 97/67 στην αρχική μορφή της. Επιπλέον, στην αιτιολογική σκέψη 19 της οδηγίας 97/67 καθίστατο σαφές ότι, κατά τη διαδικασία σταδιακής ελευθερώσεως της αγοράς ταχυδρομικών υπηρεσιών, θα επανεξετάζονταν, μεταξύ άλλων, οι διατάξεις περί των αποκλειστικών τομέων έως τον Ιανουάριο του 2000, παρέχοντας κατ' αυτόν τον τρόπο χρόνο προσαρμογής στους φορείς παροχής καθολικής υπηρεσίας (οι οποίοι ήταν, τότε, οι παραδοσιακοί φορείς παροχής ταχυδρομικών υπηρεσιών των κρατών μελών).

26 Η υπογράμμιση δική μου.

27 Η διατύπωση είναι σχεδόν ταυτόσημη σε άλλες επίσημες γλώσσες: «ne portent pas atteinte au droit des États membres», στα γαλλικά: «shall be without prejudice to Member States' right to», στα αγγλικά: «lasciano impregiudicato il diritto degli Stati membri», στα ιταλικά: «Artikel 7 berührt nicht das Recht der Mitgliedstaaten», στα γερμανικά: και «O artigo 7.º não prejudica o direito de os Estados-membros», στα πορτογαλικά.

28 Για παράδειγμα, απόφαση της 3ης Σεπτεμβρίου 2014, Deckmyn και Vrijheidsfonds (C-201/13, EU:C:2014:2132, σκέψη 22 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

29 Βλ. άρθρα 8 και 9 (νυν άρθρα 7 και 8), της προτάσεως οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου που αφορά κοινούς κανόνες για την ανάπτυξη των κοινοτικών ταχυδρομικών υπηρεσιών και τη βελτίωση της ποιότητας των παρεχομένων υπηρεσιών [COM(95) 227 τελικό· ΕΕ 1995, C 322, σ. 22], σ. 27 και 28.

30 Αιτιολογική σκέψη 15 της προτάσεως οδηγίας.

46. Όσον αφορά το άρθρο 8, από τις προπαρασκευαστικές εργασίες προκύπτει ότι η πρόταση οδηγίας προέβλεπε μόνον τη δυνατότητα των κρατών μελών να *ορίζουν* τον φορέα ή τους φορείς που έχουν δικαίωμα να τοποθετούν γραμματοκιβώτια σε δημόσιο χώρο και δικαίωμα να εκδίδουν γραμματόσημα³¹.

47. Το δικαίωμα των καθορισμένων φορέων να «μεταφέρουν συστημένα αντικείμενα», σε συνδυασμό με τις σχετικές με τα γραμματοκιβώτια και τα γραμματόσημα υπηρεσίες, προβλέφθηκε με την τροπολογία υπ' αριθ. 41 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου³². Καίτοι η Επιτροπή απέρριψε τη διόρθωση αυτή, υποστηρίζοντας ότι «[δ]εν υπάρχει [...] αιτιολόγηση για τον περιορισμό του ανταγωνισμού σε υπηρεσίες συστημένου ταχυδρομείου εκτός των ορίων τιμών και βάρους του προστατευόμενου τομέα»³³, το Συμβούλιο επανήλθε στη διατύπωση της τροπολογίας, προσθέτοντας τη φράση «η οποία χρησιμοποιείται στο πλαίσιο δικαστικών ή διοικητικών διαδικασιών»³⁴, η οποία ενσωματώθηκε τελικώς στο γράμμα του άρθρου 8. Επομένως, διευρύνθηκε η δυνατότητα καθορισμού των φορέων παροχής των υπηρεσιών αυτών, αναγνωρίζοντας στα κράτη μέλη το δικαίωμα *οργανώσεως* αυτών.

48. Η οδηγία 2008/6 έθεσε τέλος στους αποκλειστικούς τομείς του άρθρου 7 της οδηγίας 97/67: λαμβανομένης υπόψη της εξελίξεως της αγοράς ταχυδρομικών υπηρεσιών, η ρύθμιση αυτή δεν μπορούσε να θεωρείται η προτιμώμενη λύση για τη χρηματοδότηση της καθολικής υπηρεσίας³⁵. Το άρθρο 1, σημείο 8, της οδηγίας 2008/6 εισήγαγε την ισχύουσα διατύπωση του άρθρου 7, σχετικά με την απαγόρευση διατηρήσεως ή χορηγήσεως αποκλειστικών και ειδικών δικαιωμάτων και τους διάφορους τρόπους καλύψεως της χρηματοδότησεως της καθολικής υπηρεσίας, σηματοδοτώντας κατ' αυτόν τον τρόπο την αλλαγή παραδείγματος στον τομέα των ταχυδρομείων στην Ένωση³⁶.

49. Οι αλλαγές αυτές, όμως, δεν επηρέασαν το γράμμα του άρθρου 8, το οποίο παρέμεινε αμετάβλητο. Επομένως, η διάταξη συνιστά διαχωριστική γραμμή σε σχέση με την απαγόρευση αναθέσεως αποκλειστικών και ειδικών δικαιωμάτων που προβλέπεται στο άρθρο 7. Απομένει να αποσαφηνιστεί πλέον η έκταση της εφαρμογής της.

3) Η έκταση εφαρμογής της εξαιρέσεως που προβλέπεται στο άρθρο 8

50. Συγκεκριμένα, πρέπει να διερευνηθεί η έννοια της δυνατότητας που αναγνωρίζεται στα κράτη μέλη να οργανώνουν την υπηρεσία συστημένων στο πλαίσιο δικαστικών διαδικασιών. Κατά την Επιτροπή και το αιτούν δικαστήριο, το άρθρο 8 της οδηγίας 97/67 δεν επιτρέπει στα κράτη μέλη να αναθέτουν κατ' αποκλειστικότητα την αποστολή δικογράφων σε έναν και μοναδικό φορέα παροχής υπηρεσιών, αλλά μόνο να επιβάλλουν την αποστολή αυτών ως συστημένων.

51. Το επιχείρημα αυτό δεν με πείθει. Συντάσσομαι αντιθέτως με την άποψη της Πολωνικής Κυβερνήσεως ότι οι συστημένες αποστολές εντάσσονται στις ελάχιστες παρεχόμενες υπηρεσίες οι οποίες, δυνάμει του άρθρου 3, παράγραφος 4, τρίτη περίπτωση, της οδηγίας 97/67, περιλαμβάνονται στην καθολική υπηρεσία. Πάντως, το άρθρο 4, παράγραφος 2, της ίδιας οδηγίας επιτρέπει τον

31 Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου που αφορά κοινούς κανόνες για την ανάπτυξη των κοινοτικών ταχυδρομικών υπηρεσιών και τη βελτίωση της ποιότητας των παρεχομένων υπηρεσιών [COM(95) 227 τελικό, σ. 28 (το τότε άρθρο 9)].

32 Νομοθετικό ψήφισμα που αποτελεί τη γνώμη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με την πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου που αφορά κοινούς κανόνες για την ανάπτυξη των κοινοτικών ταχυδρομικών υπηρεσιών και τη βελτίωση της ποιότητας των παρεχομένων υπηρεσιών [COM(95) 227] (ΕΕ 1996, C 152, σ. 20).

33 Τροποποιημένη πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με κοινούς κανόνες για την ανάπτυξη της εσωτερικής αγοράς της Κοινότητας στον τομέα των ταχυδρομικών υπηρεσιών και τη βελτίωση της ποιότητας των παρεχομένων υπηρεσιών [COM(96) 412 τελικό] (ΕΕ 1996, C 300, σ. 4).

34 Κοινή θέση (ΕΚ) 25/97 που καθορίστηκε από το Συμβούλιο στις 29 Απριλίου 1997 για την έκδοση της οδηγίας 97/.../ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της... σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την ανάπτυξη της εσωτερικής αγοράς κοινοτικών ταχυδρομικών υπηρεσιών και τη βελτίωση της ποιότητας των παρεχομένων υπηρεσιών (ΕΕ 1997, C 188, σ. 9), σ. 23.

35 Βλ. αιτιολογική σκέψη 11 της οδηγίας 2008/6.

36 Όπως επισημαίνει εύστοχα ο γενικός εισαγγελέας P. Mengozzi στις προτάσεις του στην υπόθεση DHL Express (Αυστρία) (C-2/15, EU:C:2016:168, σημείο 42).

καθορισμό μίας και μόνον επιχειρήσεως ως φορέα παροχής της καθολικής υπηρεσίας. Και, προπάντων, τίποτε δεν εμποδίζει το εθνικό δίκαιο να *οργανώνει*, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 8 της οδηγίας 97/67, το ιδιαίτερο καθεστώς των συστημένων αποστολών προς τα δικαστικά όργανα κατά τρόπο ώστε να ανατίθεται στον φορέα παροχής της καθολικής υπηρεσίας.

52. Όσον αφορά την έννοια της φράσεως «υπηρεσία συστημένων στο πλαίσιο δικαστικών διαδικασιών», συμπεραίνω, από τις παρατηρήσεις της, ότι η Επιτροπή δεν υποστηρίζει πλέον την άποψη που ανέπτυξε στην ανακοίνωση σχετικά με τις ταχυδρομικές υπηρεσίες³⁷. Σε αυτή φαινόταν να περιορίζει το πεδίο της εξαιρέσεως από την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών του άρθρου 56 ΣΛΕΕ, σε συνδυασμό με τα άρθρα 51 ΣΛΕΕ και 62 ΣΛΕΕ, στις δικαστικές επιδόσεις ως εκδήλωση της ασκήσεως της δημόσιας εξουσίας. Η μεταφορά της ερμηνείας αυτής στο πεδίο της οδηγίας 97/67 θα ήταν υπερβολικά περιοριστική, δεδομένου ότι το άρθρο 8 αυτής δεν διακρίνει μεταξύ δικογράφου που αποστέλλεται από ιδιώτη και επιδόσεως που πραγματοποιείται από τα δικαιοδοτικά όργανα.

53. Το πρόβλημα στην υπό κρίση υπόθεση είναι ότι, όπως επισημαίνει η Επιτροπή, το άρθρο 165, παράγραφος 2, του κpc δεν μνημονεύει αποκλειστικά τα συστημένα, τούτο δε φαίνεται να υποδηλώνει ότι το πλεονέκτημα επεκτείνεται σε όλες τις αποστολές (ήτοι και στις μη συστημένες) οι οποίες πραγματοποιούνται μέσω του καθορισμένου φορέα παροχής υπηρεσιών, εν αντιθέσει προς το γράμμα του άρθρου 8 της οδηγίας 97/67.

54. Το γεγονός ότι το άρθρο 165, παράγραφος 2, του κpc δεν περιορίζεται στις συστημένες αποστολές (δεν τις μνημονεύει ρητώς) δεν σημαίνει ότι δεν τις περιλαμβάνει. Τουναντίον, η γενικότητα του γράμματος της διατάξεως αυτής, στο μέτρο που δεν διακρίνει μεταξύ τρόπων αποστολής, σημαίνει ότι εφαρμόζεται σε όλους τους τρόπους, περιλαμβανομένων των συστημένων.

55. Για τον λόγο αυτό, εκτιμώ ότι πρέπει να γίνει διάκριση μεταξύ τριών περιπτώσεων κατά την ανάλυση της δυνατότητας εφαρμογής της εξαιρέσεως του άρθρου 8 της οδηγίας 97/67, ανάλογα με το αν εφαρμόζεται: α) στο απλό ταχυδρομείο· β) στα συστημένα· και γ) στα συστημένα τα οποία απολαμβάνουν του πρόσθετου πλεονεκτήματος του άρθρου 165, παράγραφος 2, του κpc.

56. Επομένως, όσον αφορά την πρώτη περίπτωση, η διεύρυνση του πεδίου του αποκλειστικού πλεονεκτήματος στα *απλά* (ήτοι, μη συστημένα) δικόγραφα με παραλήπτη δικαστικό όργανο τα οποία κατατίθενται στα καταστήματα του καθορισμένου φορέα παροχής υπηρεσιών αντιβαίνει στον σκοπό της οδηγίας 97/67. Όπως προεκτέθηκε, η οδηγία αυτή επιδίωκε, αρχικά, τη σταδιακή ελευθέρωση (αιτιολογική σκέψη 8) και στράφηκε, μεταγενέστερα, προς την πλήρη υλοποίηση της εσωτερικής αγοράς³⁸.

57. Ακριβώς για τον σκοπό αυτό, η οδηγία 97/67 περιόρισε τις υπηρεσίες των οποίων η ρύθμιση αφέθηκε στην ελεύθερη εκτίμηση των κρατών, χωρίς τους περιορισμούς του άρθρου 7, στις απαριθμούμενες, εξαντλητικώς, στο άρθρο 8, χωρίς δυνατότητα προσθήκης άλλων. Σε αυτές καταλέγεται η υπηρεσία συστημένων για τις δικαστικές διαδικασίες, αλλά όχι η υπηρεσία απλού ταχυδρομείου.

58. Εάν, σε σχέση με το απλό ταχυδρομείο, χορηγούνταν στον καθορισμένο φορέα παροχής υπηρεσιών στην Πολωνία το ίδιο πλεονέκτημα με εκείνο που διαθέτει όσον αφορά τα συστημένα, θα του παραχωρούνταν αποκλειστικότητα η οποία θα αντέβαινε στον σκοπό της οδηγίας 97/67.

³⁷ Ανακοίνωση σχετικά με τις ταχυδρομικές υπηρεσίες, σημείο 5.2.

³⁸ Κατά τις αιτιολογικές σκέψεις 11 και 13 της οδηγίας 2008/6.

59. Όσον αφορά το δεύτερο διαζευκτικό σκέλος, το οποίο αφορά τις υπηρεσίες συστημένων για δικόγραφα που αποστέλλονται στα δικαστικά όργανα, η διακριτική ευχέρεια που παρέχεται στα κράτη για την οργάνωση του καθεστώτος τους (ενδεχομένως, εξαιρώντας τες από τον ανταγωνισμό και αναθέτοντάς τες σε μία και μόνον επιχείρηση) δικαιολογείται από «λόγους δημόσιας τάξεως και ασφάλειας», όπως ρητώς επισημαίνεται στην αιτιολογική σκέψη 20 της οδηγίας 97/67. Πάντως, το Δικαστήριο έχει αποφανθεί επανειλημμένως ότι οι δικονομικές προθεσμίες άπτονται της δημόσιας τάξεως, οι δε διάδικοι και ο δικαστής δεν μπορούν να τις μεταβάλλουν κατά την κρίση τους, δεδομένου ότι θεσπίστηκαν με σκοπό τη διασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας της δικαιοσύνης, της σαφήνειας και της ασφάλειας των έννομων καταστάσεων³⁹.

60. Πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά το άρθρο 2, σημείο 9, της οδηγίας 97/67, ως συστημένη αποστολή νοείται «υπηρεσία που συνίσταται στην κατ' αποκοπήν εγγύηση έναντι των κινδύνων απώλειας, κλοπής ή καταστροφής, και η οποία παρέχει στον αποστολέα, ενδεχομένως εφόσον το ζητήσει, απόδειξη της κατάθεσης του ταχυδρομικού αντικειμένου και/ή της παράδοσής του στον παραλήπτη». Είναι σαφές ότι, λόγω των χαρακτηριστικών τους, τα συστημένα καλύπτουν, στις δικαστικές διαδικασίες, τις ανάγκες αυτές και συμβάλλουν, στο ίδιο μέτρο, στην εύρυθμη λειτουργία της δικαιοσύνης. Οι απαιτήσεις ποιότητας και ασφάλειας των συστημένων αποστολών βάσει της οδηγίας 97/67, καθώς και η αναμφισβήτητη αποδεικτική ισχύς τους, δικαιολογούν να περιλαμβάνονται στην καθολική υπηρεσία και να έχουν ορισμένες δικονομικές συνέπειες που τις διαφοροποιούν από τις απλές αποστολές⁴⁰.

61. Ως εκ τούτου, εθνικός κανόνας ο οποίος δέχεται ως κατατεθέντα εμπροθέσμως μόνον τα δικόγραφα που αποστέλλονται ως *συστημένα* μέσω του *καθορισμένου φορέα παροχής της καθολικής υπηρεσίας* εμπίπτει στην εξαίρεση του άρθρου 8 της οδηγίας 97/67. Η κανονιστική ελευθερία του κράτους μέλους να οργανώνει την υπηρεσία αυτή περιλαμβάνει την ελευθερία να την αναθέτει κατ' αποκλειστικότητα στον άροχο της καθολικής υπηρεσίας.

62. Απομένει να εξεταστεί η τρίτη περίπτωση, ήτοι εκείνη στην οποία γίνεται δεκτή η συστημένη αποστολή δικογράφων προς δικαστικά όργανα μέσω φορέων παροχής υπηρεσιών διαφορετικών από τον καθορισμένο φορέα παροχής υπηρεσίας, χωρίς εντούτοις να αναγνωρίζεται σε αυτούς το δικονομικό πλεονέκτημα του άρθρου 165, παράγραφος 2, του κrc.⁴¹ Στο πλαίσιο αυτό, γεννάται η αμφιβολία αν η διαφορετική αυτή μεταχείριση εμπίπτει στο άρθρο 8 της οδηγίας 97/67.

63. Εκ πρώτης όψεως, θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι δεν υφίστανται λόγοι που να δικαιολογούν τέτοια διακριτική μεταχείριση, δεδομένου ότι, από οικονομική άποψη, οι υπηρεσίες που παρέχουν οι φορείς μπορεί να μην εμφανίζουν σημαντικές διαφορές όσον αφορά την ποιότητα και την αξιοπιστία τους.

64. Εντούτοις, εκτιμώ ότι το κράτος μέλος μπορεί να οργανώσει το καθεστώς παραλαβής συστημένων ταχυδρομικών αποστολών με παραλήπτη τα δικαστικά όργανα κατά τρόπο ώστε να συνδέεται μόνο με έναν φορέα παροχής υπηρεσιών (για παράδειγμα, αυτόν που έχει τη μεγαλύτερη εδαφική κάλυψη ή παρέχει περισσότερες εγγυήσεις) το σχετικό δικονομικό αποτέλεσμα βάσει του οποίου τα δικόγραφα τα οποία αυτός αποστέλλει θεωρούνται ότι κατατέθηκαν, την ίδια ημερομηνία, ενώπιον των εν λόγω δικαστικών οργάνων.

39 Απόφαση της 8ης Νοεμβρίου 2012, Ευρωπαϊκή Δυναμική κατά Επιτροπής (C-469/11 P, EU:C:2012:705, σκέψη 50 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία). Καίτοι αφορά τις προθεσμίες στο πλαίσιο του συστήματος προσφυγών του δικαίου της Ένωσης, εκτιμώ ότι τίποτε δεν εμποδίζει την εφαρμογή της συλλογιστικής αυτής στα εθνικά δικαιοδοτικά συστήματα, από τις εθνικές παραδόσεις των οποίων αναμφίβολα πηγάζει.

40 Οι απλές ταχυδρομικές αποστολές δεν παρέχουν τις ίδιες εγγυήσεις (μεταξύ άλλων, αυτήν που αφορά την ημερομηνία καταθέσεώς τους στον φορέα παροχής της υπηρεσίας) με την απόδειξη παραλαβής που λογίζεται ως επίσημο έγγραφο. Επομένως, δεν μπορούν να πληρούν τις απαιτήσεις δημόσιας τάξεως οι οποίες σχετίζονται με τις δικαστικές διαδικασίες.

41 Στην επ' ακροατηρίου συζήτηση, η Πολωνική Κυβέρνηση επιβεβαίωσε ότι οι εν λόγω φορείς παροχής υπηρεσιών μπορούν επίσης να παρέχουν την υπηρεσία συστημένων, χωρίς εντούτοις να επωφελοούνται του προβλεπόμενου στο άρθρο 165, παράγραφος 2, του κrc πλεονεκτήματος.

65. Λόγοι ασφάλειας δικαίου δικαιολογούν τον περιορισμό αυτό, ο οποίος καλύπτεται από το περιθώριο εκτιμήσεως και οργανώσεως των ταχυδρομικών υπηρεσιών που παρέχει το άρθρο 8 της οδηγίας 97/67 στα κράτη μέλη σε σχέση, ακριβώς, με τα συστημένα στο πλαίσιο των δικαστικών διαδικασιών. Στο πλαίσιο αυτό, ο καθορισμός φορέα παροχής υπηρεσιών ως επιφορτισμένος με την παροχή της καθολικής υπηρεσίας, «δεδομένου του σημαντικού ρόλου που διαδραματίζει για την κοινωνική και εδαφική συνοχή»⁴², μπορεί να συνδέεται, εάν αυτό αποφασίσει το κράτος μέλος στο πλαίσιο του προμνησθέντος περιθωρίου εκτιμήσεως, με τη μεγαλύτερη ασφάλεια της διακινήσεως των δικογράφων.

66. Εν κατακλείδι, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα ότι το άρθρο 7, παράγραφος 1, και το άρθρο 8 της οδηγίας 97/67 επιτρέπουν σε κράτος μέλος να οργανώσει την ταχυδρομική υπηρεσία που χρησιμοποιείται στο πλαίσιο των δικαστικών διαδικασιών κατά τρόπο ώστε να αναγνωρίζει μόνον την κατάθεση συστημένων αποστολών στα καταστήματα του καθορισμένου φορέα παροχής της καθολικής υπηρεσίας ως επέχουσα θέση καταθέσεων ενώπιον των δικαστικών οργάνων.

B. Δεύτερο προδικαστικό ερώτημα: συνέπειες ενδεχόμενης ασυμβατότητας της εθνικής νομοθεσίας προς την οδηγία 97/67

1. Οι παρατηρήσεις των μετεχόντων στη διαδικασία

67. Η Πολωνική Κυβέρνηση δεν διατύπωσε παρατηρήσεις επί του ερωτήματος αυτού.

68. Η Επιτροπή προτείνει να γίνει διάκριση μεταξύ των υποχρεώσεων του εθνικού νομοθέτη όσον αφορά την άρση της παραβάσεως του δικαίου της Ένωσης και των υποχρεώσεων του αιτούντος δικαστηρίου όσον αφορά τη διασφάλιση της αποτελεσματικότητας του άρθρου 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 97/67.

69. Όσον αφορά τον εθνικό νομοθέτη, αυτός διαθέτει ευρεία εξουσία εκτιμήσεως για την άρση των συνεπειών της παραβάσεως, καθόσον μπορεί: α) να επεκτείνει το πλεονέκτημα του καθορισμένου φορέα παροχής υπηρεσιών στους λοιπούς φορείς παροχής υπηρεσιών· β) να καταργήσει την επίμαχη διάταξη· και γ) να θεσπίσει άλλη λύση η οποία να λαμβάνει υπόψη την ίση μεταχείριση των φορέων παροχής υπηρεσιών.

70. Όσον αφορά το αιτούν δικαστήριο, η Επιτροπή συνάγει από τη νομολογία σχετικά με την υποχρέωση διασφάλισης της αποτελεσματικότητας του δικαίου της Ένωσης⁴³ ότι απόκειται στο αιτούν δικαστήριο να συναγάγει τις συνέπειες της παραβάσεως του δικαίου της Ένωσης⁴⁴.

71. Κατά την Επιτροπή, το δικαίωμα παροχής της επίμαχης υπηρεσίας υπό τις ίδιες προϋποθέσεις θα πρέπει να επεκταθεί σε κάθε φορέα παροχής υπηρεσιών ο οποίος αντιμετωπίζει δυσκολίες προσβάσεως στην αγορά⁴⁵. Εντούτοις, δεδομένου ότι στην υπό κρίση υπόθεση δεν πρόκειται για φορέα παροχής υπηρεσιών ο οποίος αντιμετωπίζει τέτοιου είδους δυσκολίες, θα πρέπει επίσης να τηρηθούν οι γενικές αρχές του δικαίου και ειδικότερα αυτή της ασφάλειας δικαίου όσον αφορά τις προθεσμίες.

⁴² Άρθρο 4, παράγραφος 2, της οδηγίας 97/67, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2008/6.

⁴³ Απόφαση της 9ης Μαρτίου 1978, *Simmmenthal* (106/77, EU:C:1978:49, σκέψη 16).

⁴⁴ Κατά την απόφαση της 10ης Απριλίου 2008, *Marks & Spencer* (C-309/06, EU:C:2008:211, σκέψη 61).

⁴⁵ Παραπέμπει στις αποφάσεις της 10ης Δεκεμβρίου 1991, *Merci convenzionali Porto di Genova* (C-179/90, EU:C:1991:464, σκέψη 23), και της 19ης Μαΐου 1993, *Corbeau* (C-320/91, EU:C:1993:198, σκέψεις 16 έως 19).

2. Νομική ανάλυση

72. Το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το πλεονέκτημα του οποίου απολαύει ο καθορισμένος φορέας παροχής υπηρεσιών και το οποίο χορηγήθηκε κατά παράβαση του άρθρου 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 97/67, θα πρέπει να επεκταθεί στους λοιπούς φορείς παροχής ταχυδρομικών υπηρεσιών προς αποφυγή δυσμενούς διακρίσεως εις βάρος αυτών⁴⁶. Εντούτοις, εκτιμώ, ότι το ερώτημα πρέπει να επικεντρωθεί στο αν αντιβαίνει στην οδηγία 97/67 η τρέχουσα εφαρμογή του άρθρου 165, παράγραφος 2, του κpc, η οποία περιλαμβάνει το απλό ταχυδρομείο που αποστέλλεται μέσω του καθορισμένου φορέα παροχής υπηρεσιών.

73. Πράγματι, στην προηγούμενη ανάλυση διατύπωσα την εκτίμηση ότι η εθνική νομοθεσία εμπίπτει στην εξαίρεση του άρθρου 8 της οδηγίας 97/67 όσον αφορά τις συστημένες αποστολές με παραλήπτη τα δικαστικά όργανα οι οποίες πραγματοποιούνται μέσω της Poczta Polska, αλλά όχι όσον αφορά τις απλές επιστολές.

74. Από την παραδοχή αυτή προκύπτουν δύο ενδεχόμενα: α) ότι δεν απαιτείται οποιαδήποτε σύμφωνη προς το δίκαιο της Ένωσης ερμηνεία του άρθρου 165, παράγραφος 2, του κpc, σε σχέση με τα δικόγραφα που αποστέλλονται ως συστημένα, δεδομένου ότι η εν λόγω εθνική νομοθεσία τηρεί όσα επιτάσσει η οδηγία 97/67· και β) ότι η επίμαχη διάταξη αναγνωρίζει στον καθορισμένο φορέα παροχής υπηρεσιών πλεονέκτημα το οποίο αντιβαίνει στην οδηγία 97/67, εάν ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι παρέχει στον εν λόγω φορέα παροχής υπηρεσιών την *αποκλειστικότητα* παραλαβής απλών ταχυδρομικών αποστολών με παραλήπτη τα δικαστικά όργανα των οποίων η κατάθεση επέχει θέση καταθέσεως ενώπιον των εν λόγω δικαστικών οργάνων. Συνεπώς, μόνο το δεύτερο αυτό ενδεχόμενο χρειάζεται να αναλυθεί για να απαντηθεί το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα.

75. Επομένως, χωρίς να προτίθεμαι να υποκαταστήσω το Sąd Najwyższy (Ανώτατο δικαστήριο) στην ερμηνεία του εθνικού δικαίου, για την οποία είναι αποκλειστικά αρμόδιο, εκτιμώ ότι τίποτε δεν εμποδίζει να ερμηνευθεί το άρθρο 165, παράγραφος 2, του κpc κατά τρόπο που να συνάδει προς το άρθρο 8 της οδηγίας 97/67⁴⁷. Για τον σκοπό αυτό, αρκεί να θεωρηθεί ότι η φράση «[η] παράδοση δικογράφου σε [...] ταχυδρομικό κατάστημα [του καθορισμένου φορέα παροχής υπηρεσιών]» περιορίζεται στις περιπτώσεις στις οποίες χρησιμοποιείται συστημένο ταχυδρομείο, και όχι απλό ταχυδρομείο, δεδομένου ότι αυτό είναι το μόνο σύστημα το οποίο, ακριβώς για να διασφαλίζεται ο *επίσημος* χαρακτήρας της ημερομηνίας γραμματοσημάνσεως, παρέχει την ασφάλεια δικαίου την οποία επιτάσσουν οι κανόνες της πολιτικής δικονομίας⁴⁸.

76. Εάν προκριθεί η ερμηνεία αυτή, ο καθορισμένος φορέας παροχής υπηρεσιών θα εξισωθεί με τους λοιπούς φορείς παροχής ταχυδρομικών υπηρεσιών, όσον αφορά τις απλές αποστολές με παραλήπτη τα δικαστικά όργανα. Αυτό, όμως, θα είναι το όριο της ερμηνείας αυτής, καθόσον η οδηγία 97/67 δεν υπεισέρχεται σε δικονομικά ζητήματα, αφήνοντας στα κράτη μέλη, δυνάμει της αρχής της δικονομικής αυτοτέλειας, να αποφασίζουν τον τρόπο οργανώσεως της παραλαβής των δικογράφων στα δικαστήριά τους. Ελλείψει συγκεκριμένων κανόνων της Ένωσης οι οποίοι να διέπουν το ζήτημα αυτό, απόκειται στον εθνικό νομοθέτη ή στα δικαστήριά του να τους θεσπίσει ή να ερμηνεύσει τους ισχύοντες κανόνες, αντίστοιχα, λαμβανομένων υπόψη των αρχών της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας του δικαίου της Ένωσης⁴⁹.

46 Κατά το αιτούν δικαστήριο, η διεύρυνση αυτή βασίζεται σε «αρχ[ές] που απορρέουν από την απόφαση του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 21ης Ιουνίου 2007 στην υπόθεση Jonkman (C-231/06 έως C-233/06, EU:C:2007:373)», ήτοι αρχές σχετικές με την απαγόρευση της διακριτικής μεταχειρίσεως.

47 Στις σκέψεις 31 έως 33 της διατάξεως περί παραπομπής, το αιτούν δικαστήριο εκθέτει ότι, κατά την κρατούσα στη νομολογία άποψη, δεν είναι δυνατόν να ερμηνευθεί το άρθρο αυτό κατά τρόπο που να συνάδει προς το δίκαιο της Ένωσης.

48 Απαντώντας στις ερωτήσεις του Δικαστηρίου, η Πολωνική Κυβέρνηση διαβεβαίωσε ότι ο νόμος περί ταχυδρομείων (άρθρο 17) αναγνωρίζει «ισχύ επίσημου εγγράφου» μόνο στην απόδειξη συστημένου που εκδίδει ο καθορισμένος φορέας παροχής υπηρεσιών και ότι «η χρήση των συστημένων είναι ο καθιερωμένος και συνήθης τρόπος αποστολής των δικογράφων μέσω του καθορισμένου φορέα παροχής υπηρεσιών. Ο τρόπος αυτός (εν αντιθέσει προς την απλή αποστολή) διασφαλίζει τη δυνατότητα αποδείξεως ότι ο αποστολέας τήρησε τις δικονομικές προθεσμίες».

49 Βλ. απόφαση της 27ης Ιουνίου 2018, Diallo (C-246/17, EU:C:2018:499, σκέψεις 58 και 59 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

77. Εάν, αντιθέτως, η ερμηνεία που προτείνω δεν είναι εφικτή, κατά το εθνικό δίκαιο, όπως πιθανολογεί το αιτούν δικαστήριο, και εάν ο Πολωνός νομοθέτης δεν διορθώσει το περιεχόμενο του άρθρου 165, παράγραφος 2, του κpc, τα δικαστικά όργανα ενδέχεται να υποχρεωθούν, κατά την πάγια νομολογία⁵⁰, να μην εφαρμόσουν τον εθνικό κανόνα κατά το μέρος που δεν συνάδει προς το δίκαιο της Ένωσης. Επαναλαμβάνω ότι η μη εφαρμογή του επίμαχου κανόνα θα επηρέαζε μόνον την αποκλειστικότητα που αναγνωρίζεται στον καθορισμένο φορέα παροχής υπηρεσιών, όσον αφορά την ισοδυναμία της καταθέσεως (στο ταχυδρομικό κατάστημα ή στο δικαστικό όργανο) των απλών αποστολών που έχουν ως παραλήπτη τα δικαστικά όργανα.

78. Πάντως, για να μπορέσει το αιτούν δικαστήριο, σε υπόθεση όπως η υπό κρίση, να μην εφαρμόσει τον εθνικό κανόνα που αντιβαίνει σε διάταξη της οδηγίας 97/67, αφού πρώτα διαπιστώσει την αδυναμία ερμηνείας της κατά τρόπο σύμφωνο προς το δίκαιο της Ένωσης, πρέπει να πληρούνται δύο προϋποθέσεις: α) να μπορεί η διάταξη αυτή να έχει άμεσο αποτέλεσμα (ζήτημα στο οποίο παραπέμπει το αιτούν δικαστήριο στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα)· και β) να επικαλεστεί κάτι τέτοιο ο ιδιώτης έναντι του κράτους που θέσπισε τον προμνησθέντα εθνικό κανόνα (ζήτημα το οποίο αποτελεί αντικείμενο του τρίτου προδικαστικού ερωτήματος).

79. Η νομολογία αναγνωρίζει άμεσο αποτέλεσμα στις διατάξεις μιας οδηγίας όταν είναι, από άποψη περιεχομένου, απαλλαγμένες αιρέσεων και αρκούντως ακριβείς. Στην περίπτωση αυτή, οι ιδιώτες μπορούν να τις επικαλούνται έναντι του κράτους ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων, όταν το κράτος αυτό παρέλειψε να μεταφέρει εμπροθέσμως την οδηγία στο εσωτερικό δίκαιο ή όταν προέβη σε πλημμελή μεταφορά της⁵¹.

80. Στο πλαίσιο αυτό, θα μπορούσε να γίνει δεκτό, τουλάχιστον υποθετικά, ότι διάταξη όπως το άρθρο 7, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, της οδηγίας 97/67, στο μέτρο που περιέχει απαγόρευση διατηρήσεως ή χορηγήσεως ειδικών και αποκλειστικών δικαιωμάτων, φαίνεται να πληροί τις απαιτήσεις της σαφήνειας και της απουσίας αιρέσεων. Η απαγόρευση αυτή καθ' εαυτήν δεν εξαρτάται από καμία μεταγενέστερη διευκρίνιση, για παράδειγμα, από τον εθνικό νομοθέτη.

81. Τούτου λεχθέντος και κατά πάγια νομολογία⁵², το αιτούν δικαστήριο θα έχει την υποχρέωση, ως όργανο κράτους μέλους, να προστατεύει τα δικαιώματα που αναγνωρίζει το δίκαιο της Ένωσης στους ιδιώτες, αφήνοντας ανεφάρμοστη την εθνική διάταξη που αντιβαίνει στην οδηγία 97/67.

82. Η μερική μη εφαρμογή του άρθρου 165, παράγραφος 2, του κpc, θα έχει ως αποτέλεσμα, όσον αφορά τον υπολογισμό των προθεσμιών, να απολαύουν της ίδιας μεταχειρίσεως οι απλές αποστολές δικογράφων που ανατίθενται στην Poczta Polska με εκείνες των λοιπών φορέων παροχής ταχυδρομικών υπηρεσιών. Η μη εφαρμογή κατ' αυτόν τον τρόπο του επίμαχου εθνικού κανόνα αποκαθιστά την ισότητα μεταξύ των φορέων παροχής ταχυδρομικών υπηρεσιών περί της οποίας κάνει λόγο το αιτούν δικαστήριο.

Γ. Τρίτο προδικαστικό ερώτημα: επίκληση από όργανο του κράτους έναντι ιδιώτη της ασυμβατότητας της εθνικής νομοθεσίας προς την οδηγία 97/67

1. Οι παρατηρήσεις των μετεχόντων στη διαδικασία

83. Η Πολωνική Κυβέρνηση δεν διατύπωσε παρατηρήσεις ούτε επί του ερωτήματος αυτού.

50 Απόφαση της 6ης Σεπτεμβρίου 2012, Philips Electronics UK (C-18/11, EU:C:2012:532, σκέψη 38 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

51 Απόφαση της 15ης Ιανουαρίου 2014, Association de médiation sociale (C-176/12, EU:C:2014:2, σκέψη 31).

52 Απόφαση της 6ης Σεπτεμβρίου 2012, Philips Electronics UK (C-18/11, EU:C:2012:532, σκέψη 38 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

84. Η Επιτροπή υπενθυμίζει ότι η υποχρέωση σύμφωνης προς το δίκαιο της Ένωσης ερμηνείας δεσμεύει τα δικαιοδοτικά όργανα. Αυτά οφείλουν να λαμβάνουν υπόψη το σύνολο των κανόνων του εθνικού δικαίου τους και να τους ερμηνεύουν, στο μέτρο του δυνατού, σύμφωνα με το γράμμα και τον σκοπό της οδηγίας, ώστε να επιτευχθεί αποτέλεσμα το οποίο να συνάδει προς τον επιδιωκόμενο σκοπό, πράγμα που περιλαμβάνει την ενδεχόμενη μεταβολή της νομολογίας τους⁵³.

85. Η υποχρέωση αυτή οριοθετείται από τις γενικές αρχές του δικαίου και δεν είναι δυνατόν να αποτελέσει έρεισμα για *contra legem* ερμηνεία⁵⁴, όπως είναι η επιβολή υποχρεώσεων σε ιδιώτη⁵⁵ ή η στέρηση των δικαιωμάτων του⁵⁶. Απόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει αν το άρθρο 165, παράγραφος 2, του κpc μπορεί να ερμηνευθεί κατά τρόπο που να εγγυάται την ισότητα ευκαιριών των φορέων παροχής ταχυδρομικών υπηρεσιών.

86. Εντούτοις, λαμβανομένων υπόψη των σοβαρών αμφιβολιών που εξέθεσε το αιτούν δικαστήριο, η Επιτροπή εκτιμά ότι, δυνάμει της προπαρατεθείσας νομολογίας, δημόσιος οργανισμός δεν θα μπορεί να επικαλεστεί το άρθρο 7, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, της οδηγίας 97/67 για να αποφύγει τις δυσμενείς συνέπειες της εφαρμογής δικονομικού κανόνα, όταν ο αντίδικός του είναι ιδιώτης. Κάτι τέτοιο θα ισοδυναμούσε με παραβίαση της αρχής *nemo auditur propriam turpitudinem allegans*, δεδομένου ότι ο εν λόγω οργανισμός, ως προέκταση του κράτους, θα αντλούσε ορισμένο πλεονέκτημα από την πλημμελή μεταφορά της οδηγίας στο εθνικό δίκαιο.

87. Τέλος, η Επιτροπή εφιστά την προσοχή στη δυνατότητα τόσο άμεσης εφαρμογής του άρθρου 49 ΣΛΕΕ και του άρθρου 106, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, εάν το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 97/67 είναι πιο περιορισμένο από εκείνο των διατάξεων του πρωτογενούς δικαίου που υλοποιεί⁵⁷, όσο και αποδοχής του παρεμπόδιοντος αποτελέσματος για τον ιδιώτη, πράγμα που θα έχει, εντούτοις, ως αποτέλεσμα την αναθεώρηση της νομολογίας σχετικά με την απουσία αντίστροφα κάθετου άμεσου αποτελέσματος⁵⁸.

2. Νομική ανάλυση

88. Το (ενδεχόμενο) άμεσο αποτέλεσμα του άρθρου 7, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, της οδηγίας 97/67 δεν επικαλείται, εν προκειμένω, ιδιώτης ο οποίος επιδιώκει να προβάλει, έναντι του κράτους, τα δικαιώματα που του παρέχει η οδηγία αυτή. Συμβαίνει μάλλον το αντίθετο, όπως επισημαίνεται στο τρίτο προδικαστικό ερώτημα.

89. Ενόψει του περιεχομένου του άρθρου αυτού, η απαγόρευση που περιέχει θα μπορούσε, στην καλύτερη περίπτωση, να προβληθεί από άλλους *φορείς* παροχής ταχυδρομικών υπηρεσιών που είναι ανταγωνιστές της Poczta Polska. Αντιθέτως, φρονώ ότι από τη διατύπωση της διατάξεως αυτής δεν συνάγεται ότι αναγνωρίζει δικαίωμα το οποίο μπορούν να επικαλεστούν άμεσα, ενώπιον των δικαστηρίων, οι *χρήστες* των ταχυδρομικών υπηρεσιών.

53 Παραπέμπει στις αποφάσεις της 13ης Νοεμβρίου 1990, *Marleasing* (C-106/89, EU:C:1990:395, σκέψη 8), της 15ης Ιανουαρίου 2014, *Association de médiation sociale* (C-176/12, EU:C:2014:2, σκέψη 38), και της 19ης Απριλίου 2016, *DI* (C-441/14, EU:C:2016:278, σκέψη 33).

54 Διά παραπομπής στις αποφάσεις της 15ης Ιανουαρίου 2014, *Association de médiation sociale* (C-176/12, EU:C:2014:2, σκέψη 39), και της 19ης Απριλίου 2016, *DI* (C-441/14, EU:C:2016:278, σκέψη 32).

55 Απόφαση της 26ης Σεπτεμβρίου 1996, *Arcaro* (C-168/95, EU:C:1996:363, σκέψη 42).

56 Απόφαση της 15ης Ιανουαρίου 2014, *Association de médiation sociale* (C-176/12, EU:C:2014:2, σκέψη 36).

57 Σύμφωνα με την αιτιολογική σκέψη 41 της οδηγίας 97/67, η οποία εφαρμόζεται υπό την επιφύλαξη των κανόνων της Συνθήκης.

58 Παραπέμπει, μεταξύ άλλων, στην απόφαση της 26ης Σεπτεμβρίου 2000, *Unilever* (C-443/98; EU:C:2000:496, σκέψη 51).

90. Εντούτοις, έστω και αν δεν ισχύει κάτι τέτοιο, την ασυμβατότητα του εθνικού δικονομικού κανόνα που αντιβαίνει στην οδηγία 97/67 επικαλείται εν προκειμένω όχι ιδιώτης ο οποίος προσφεύγει κατά του κράτους, αλλά δημόσια οντότητα (το KRUS), την οποία το αιτούν δικαστήριο χαρακτηρίζει ως «προέκταση του κράτους». Αυτή ακριβώς η τελευταία, η οποία κατέθεσε την αίτηση αναίρεσεως, είναι αυτή που θα επωφεληθεί, ενδεχομένως, από την κανονιστική πλημμέλεια η οποία είναι καταλογιστέα στο ίδιο το κράτος.

91. Στο πλαίσιο αυτό, μια αναμφίβολα κρατική οντότητα δεν μπορεί να ζητήσει από εθνικό δικαστικό όργανο να της αναγνωρίσει ευνοϊκή νομική θέση (και, στο ίδιο μέτρο, δυσμενή θέση για τον ιδιώτη) όταν αυτή απορρέει από την ασυμβατότητα του εθνικού νόμου, τον οποίο το δικαστικό όργανο οφείλει να μην εφαρμόσει, προς τις διατάξεις οδηγίας.

V. Πρόταση

92. Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στα προδικαστικά ερωτήματα που υπέβαλε το Sąd Najwyższy (Ανώτατο Δικαστήριο, Πολωνία) ως εξής:

«1) Το άρθρο 7, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, σε συνδυασμό με το άρθρο 8 της οδηγίας 97/67/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Δεκεμβρίου 1997, σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την ανάπτυξη της εσωτερικής αγοράς κοινοτικών ταχυδρομικών υπηρεσιών και τη βελτίωση της ποιότητας των παρεχομένων υπηρεσιών, έχει την έννοια ότι:

- κράτος μέλος δύναται να οργανώσει την ταχυδρομική υπηρεσία που χρησιμοποιείται στο πλαίσιο των δικαστικών διαδικασιών κατά τρόπο ώστε να αναγνωρίζει μόνον την κατάθεση συστημένων αποστολών στα καταστήματα του καθορισμένου φορέα παροχής της καθολικής υπηρεσίας ως επέχουσα θέση καταθέσεως ενώπιον των δικαστικών οργάνων.
- αντιβαίνει στη διάταξη αυτή κανόνας του εθνικού δικαίου ο οποίος αναγνωρίζει ως έγκυρη ημερομηνία καταθέσεως των δικογράφων που γραμματοσημάνθηκαν για αποστολή με απλό ταχυδρομείο την ημερομηνία καταθέσεως αυτών σε ταχυδρομικό κατάστημα του φορέα παροχής της καθολικής υπηρεσίας, αποκλεισμένων των λοιπών φορέων παροχής ταχυδρομικών υπηρεσιών.

2) Δημόσια οντότητα η οποία χαρακτηρίζεται ως “προέκταση του κράτους” δεν μπορεί να ζητήσει από εθνικό δικαστικό όργανο να της αναγνωρίσει, εις βάρος ιδιώτη, ευνοϊκή νομική θέση όταν αυτή απορρέει από την ασυμβατότητα διατάξεως του εθνικού δικαίου, την οποία το εν λόγω δικαστικό όργανο οφείλει να αφήσει ανεφάρμοστη, προς τις διατάξεις οδηγίας.»